

PANSLAVIZMUS A NAŠA KRAJINA

V Európe vypukol veľký krik o panslavizme a prehnal sa ňou ako víchrica. Na poplach pred ním volali skoro všetky európske štáty, písali o ňom stovky a stovky časopisov, ovládol spoločenské debaty, ba viedli sa o ňom ohnivé reči aj v nejednom parlamente. Aj nás všade, kam sme sa len pohli, toľko panslavizmom okrikovali, až nás uši rozboleli, pri každom národnom podujatí nám do panslávov nadávali a práve pod zámienkou panslavizmu nám všetky podujatia brzдили a marili. Prečo je slovo „panslavizmus“ také zázračné? Akú záhadnú moc obsahuje, keď mnohých, už len keď ho počujú, hrôza obchádza a vyvolá v nich hnev na všetko slovanské? Človek by si pomyslel, že pod heslom a zásterkou panslavizmu sa na európske národy valí nejaká križiacka výprava. Pod tým slovom si síce mnohí nepredstavovali nič podobné, ale čosi ešte strašnejšie než všetky vojny: že sa totiž slovanské národy (Slávi), a to všetky (pan), pod ruským vedením na Európu vyvalia a na spôsob Atilu a jemu podobných hrôzostrašných bojovníkov budú Európu pustošiť a národy brať do otroctva. Panslavizmom teda, ako hovoríme, sa mal spolu so svojimi koristníckymi hordami znovu zrodiť Atila a nad Európou zaplieskať novým bičom božím. Teda takáto predstava o panslavizme vládla, ba i dnes jej ešte ľudia sem-tam veria, hoci už len tí, čo za súčasným spoločenským vedomím poriadne zaostávajú.

Slovenské porekadlo hovorí, že bez vetra sa ani lístok na strome nepohne, takže aj v tejto predstave sa muselo nachádzať niečo, čo nielenže stvorilo toho strašného obra, ale už ho aj videlo po európskych národoch šliapať. A ak vraj ľudská predstavivosť dokázala takého hrôzostrašného obra vytvoriť, musela mať na to príčinu. Netajíme, že nejakú príčinu to skutočne malo, no zároveň s istotou tvrdíme, že v tejto veci európska obrazotvornosť premenila tichý šum vetríka na ohlušujúcu delostreľbu a tichý žiaľ hlboko upadnutých národov zaznel v ušiach ostatných ako rev velikána. O tom teraz chceme prehovoriť.

Ak nejaké národy v civilizačnom rozvoji zaostali, boli a sú to bezpochyby národy slovanské.* Na vine nie je ich neochota či neschopnosť rozvíjať sa, veď ony aj v ťažkej situácii vydali krásne svedectvá o svojej dobrej vôli, schopnostiach, ba i o mravnej a duchovnej sile. Príčinou je ich geografická poloha a s ňou spojené dejiny. Lahko sa

* Štúr vo svojich dielach používal odlišnú terminológiu, než sa používa dnes. Všetkých Slovanov označoval spoločným pojmom národ a jednotlivé národy pojmom kmeň. Dnešné spoločenské vedy používajú pre Slovanov pojem etnická a jazyková skupina, ktorá sa člení na jednotlivé národy.

Nemcom, Francúzom a iným západným národom chváli vlastnou vzdelanosťou. Keby Slovania žili v ich zemepisných šírkach, bezpochyby by doteraz tiež dokázali toľko čo Nemci, Francúzi, atď., ak nie aj viac. Nemci, Francúzi a ich susedia obsadili starodávne kolísky a sídla ľudskej osvety a vzdelanosti, usadili sa k nim čo najbližšie, po dlhom doťahovaní rozvrátili staroveký Rím, dostali sa do blízkosti klasických helénskych krajín, jednoducho a bezprostredne k nim teda pretiekla všetka vzdelanosť a osveta gréckeho a rímskeho sveta, prijali to naraz rovno z prvej ruky a plodmi starého sveta zušľachtili svojho ducha.

Slovania však mali celkom iný osud. Rozmiestnili sa ďaleko od starodávnych klasických sídel gréckej a rímskej vzdelanosti, na východe a na severe Európy, medzi Áziou a Európou, čím boli vystavení útokom a nájazdom krutých ázijských národov, ktoré sa na Európu neustále valili, takže nemohli prijať a zažiť starovekú vzdelanosť a neboli schopní pozdvihnúť sa k vyššiemu životu. Slovania tak mali oproti Nemcom, Francúzom a iným západoeurópskym národom oveľa menej šťastia, lebo tí nielenže sa prišli napiť priamo z prameňa starovekej vzdelanosti, ale aj nadviazali bezprostredný kontakt so starým vzdelaným svetom. Kto by sa odvážil poprieť, že to na nich zanechalo nedozerné následky? Styk primitívnych ľudí s civilizovanými je pre tých prvých skutočná škola, takú školu pre západoeurópske národy predstavovali Rimania a Gréci, zatiaľ čo Slovania sa v susedstve stýkali ešte s primitívnymi Germánmi na jednej strane a na druhej s ázijskými kočovnými národmi, nemali teda príležitosť priučiť sa vyššiemu životu. Namiesto toho sa museli ustavične biť a bojovať s divými národmi, ktoré sa hrnuli do Európy a svoje nájazdy a pustošenie vytrvalo opakovali od štvrtého storočia nášho letopočtu až do pätnásteho storočia. Na týchto bojoch sa zúčastnili skoro všetky slovanské národy, Rusi rovnako ako Poliaci, Česi, Slováci, Chorváti, Srbi a Bulhari, rúbať museli Hunov, Chazarov, Avarov, Pečenehov, Kumánov, Mongolov, Tatárov a Turkov. Slovania tu splnili svoju úlohu slávne a víťazne, keď divú moc týchto nájazdníkov odrazili a ochránili kolísku starovekej civilizácie od hroziaceho nebezpečenstva, tým sa však výrazne oneskorila ich vlastná vzdelanosť a zároveň sa na nich nalepilo veľa z ázijskej surovosti, s ktorou mali do činenia, čo každý vidí a prizná. Napríklad v Rusku by sa nikdy nebolo rozšírilo také tuhé nevoľníctvo, nikdy by ľudí nepodrobovali takým ťažkým telesným trestom, keby k nim Rusi neprivykli pod tvrdým mongolským jarmom, pretože táto surovosť a otroctvo vonkoncom nespočíva v otvorenom a vo svojom jadre ľudskom slovanskom duchu. Na jednej strane teda Slovanov napádala ázijská divosť a bránila im v rozvoji, na druhej strane predstavovali veľké pásmo národov, izolovaných

od klasickej starovekej vzdelanosti, a z toho už každý ľahko pochopí, že sa v zmysle osvety a vzdelanosti ocitli v skutočne nepriaznivej situácii. Aj samotné Božie slovo, kresťanské učenie mohlo k Slovanom preniknúť oveľa neskôr než k západoeurópskym národom, Germáni a Frankovia prijímali Božie slovo už v treťom, štvrtom, piatom, šiestom a siedmom storočí po Kristovi, u Slovanov sa toto sväté učenie rozšírilo až v deviatom a desiatom storočí. A dialo sa to celkom prirodzene. Z Talianska, konkrétne z Ríma, sa kresťanstvo nemohlo k Slovanom dostať skôr než ku Germánom alebo Frankom, ktorí obývali územia okolo Talianska, muselo sa rozšíriť najskôr na okolité národy, až potom mohlo zasiahnuť aj slovanské obyvateľstvo a zapáliť ho pre vznešenejší život. Slovania si začali zakladať štáty oveľa neskôr než Germáni alebo Frankovia, a silnejší, usporiadanejší, právny a spoločenský život národa sa začína až vtedy, keď si založí skutočný štát. Počiatkami spoločenského života, inak povedané ustálenejším, právnym a bezpečnejším životom predbehli germánske národy a Frankovia Slovanov o niekoľko storočí, lebo ich štáty vznikli o niekoľko storočí skôr než u Slovanov, ktorí sa k pevnejšiemu verejnému životu vzchopili až v deviatom a desiatom storočí, ako o tom svedčia Veľká Morava, Česko, Poľsko, Rusko a iné slovanské štáty. Na základe tohto teda musí každý uznať, že Slovania museli vo vzdelanosti poriadne zaostať za Nemcami a Francúzmi, čoho príčinou, ako sme videli, bola ich geografická poloha a s ňou spojené dejiny. Posmeškári sa síce Slovanom smejú a to zaostávanie im vyhadzujú na oči, ale ich výsmechu chýba akýkoľvek zdravý rozum a uvažovanie, je to len neznalosť dejín, ľahkovážny historický súd. Keby sa boli Slovania usadili v tých geografických šírkach a krajinách, ktoré obsadili Nemci, Frankovia a ostatné západoeurópske národy, opakujeme, že by bezpochyby vykonali toľko ako oni, ak nie aj viac. No i takto je to dobre, ba možno ešte lepšie, lebo tým väčšiu budúcnosť majú pred sebou. A predsa aj pri tom zaostávaní, v nepriaznivej izolácii od starovekej kultúry, sa Slovania preukázali značnou usilovnosťou na poli vedy, i zrelými plodmi svojho bohato obdareného ducha, a v duchovnom svete, t. j. v náukách a vedách, urobili utešené, epochálne objavy. V štrnástom a pätnástom storočí sa vo vede vyšvihli Česi a zdalo sa, akoby si zaumienili, že si v tom období získajú prvenstvo medzi všetkými európskymi národmi. Poliaci sa za vlády troch Žigmundov, v zlatom veku poľskej literatúry, tiež vedeli medzi národmi dobíjať na vysoko postavené miesto. Ved' komu patrí sláva za objav večnej svetovej harmónie, tejto skutočne slovanskej myšlienky, ak nie Koperníkovi,* a s ním Slovanom? Komu patrí zásluha o objav všeobecne platnej

* Mikuláš Koperník (1473 – 1543), slávny astronóm, objaviteľ heliocentrického systému vesmíru.

zákonitosti v prírode, ak nie Zalužanskému* a jeho národu? Ostatných tu nespomíname, mená týchto dvoch žiarivých slovanských hviezd nám zatiaľ stačia. To všetko však boli len útržky, na Slovanov sa privalili nové búrky a víchricami a ľadovcom pozrážali prvé slovanské puky a kvety, znovu sa nad nimi zamračilo a ich duch sa v žiali stiahol zo svetového javiska.

Slovanské národy prežili v tomto stave dlhý čas, kým na západe nenastali veľké zmeny, ktoré znamenali nový zvrät v dejinách ľudstva. Staroveká kultúra, rozvíjajúca sa predtým len v Grécku a Ríme, sa pomaly presunula k národom franským a nemeckým, kde sa aj usadila. Tým sa dostala do blízkeho kontaktu so Slovanmi a aj k nim sa začala sťahovať. Styky Slovanov s Francúzmi a Nemcami sa zintenzívnili, aj Slovania čoraz väčšmi obracali pozornosť na politický, náboženský život i vedy západnej Európy, čo samozrejme nemohlo zostať bez následkov na slovanské národy. Stálo by zato vystopovať prieniky západoeurópskej osvety medzi Slovanov a ich dôsledky, to však nie je predmetom tohto článku. Zrazu však prihrmel francúzsky prevrat,** a ten silno otriasol celou Európou i takmer všetkými slovanskými národmi. Slovanskí synovia sa rozdelili do rôznych táborov, jedni sa postavili na stranu Francúzska, iní na opačnú stranu, a tak sa pustili do boja proti svetu i proti sebe, no nech už bol výsledok tých hrozných vojen akýkoľvek, aj na Slovanov mali obrovský dopad. V nich síce rýchlo spoznali rozvinutý a dokonalejší západoeurópsky život vo všetkých smeroch, no zároveň aj hĺbku rozdielov medzi sebou a ostatnými európskymi národmi. Spoznali idey, ktoré zrodil a vychoval francúzsky prevrat a ktorým nakoniec cestu do sveta mohutným mečom presekával a po svete ich rozšíril veľikán Napoleon, keď sa postavil na čelo. A tými ideami sa rezko vzopäl a upriamil slovanský duch. Zreteľne pochopili, že sú nerozvinutí, ich zaostávanie je prihlboké a s inými európskymi národmi sa nemôžu ani porovnávať. Medzičasom sa však po francúzskych vojnách život západoeurópskych národov, najmä Francúzska a Nemcov, susedov slovanských národov, rozvíjal ďalej, reformy a prevratné zmeny nasledovali jedna za druhou čoraz prudšie a sviežejšie, pod ochranou novovznikajúcich ústav získavali čoraz väčšiu slobodu, spoločenský život sa pozvoľným vyrovnávaním rozdielov medzi jednotlivými vrstvami stával príjemnejším, znesiteľnejším a ľudskejším, veda a výskum zostúpili zo svojich výšok a predrali sa do života, čím pozdvihli prostý život na vyššiu úroveň a ponúkli ho aj nižším vrstvám. To malo silný vplyv aj na doterajšiu zaťatosť, nehybnosť a strnulosť slovanských národov

* Adam Zalužanský ze Zalužan (asi 1555 – 1613), český lekár, zakladateľ botaniky ako samostatného vedného odboru.

** Francúzska revolúcia v roku 1789.

a čoraz väčšmi ich vtáhovalo do zákruty západoeurópskeho života. Ak slovanské národy dovtedy len hliveli a spali, ďalej už nemohli, pretože sa prebudili a začali hýbať a otriasať, jeden síce o pár rokov skôr, iný o pár rokov neskôr, ale prebrali sa všetky. Ak sa Slovania, v Európe najpočetnejší, ktorí donedávna len hliveli a spali, teda akoby ani nežili a nik si ich nevšimol, naraz takto strhli, muselo to, pravdaže, na európske národy zapôsobiť ako mávnutie čarovného prútika, akoby sa v Európe zrazu zjavil nejaký tajomný úkaz, čo vyplašil svet. Skutočne to prebehlo rovnako, ako keď sa zjaví nejaký zázračný, dosiaľ nevídaný jav: ľudia zhíknu a vyplašia sa, a tak i pri tomto nevídanom úkaze, t. j. pri prebudení slovanských národov, európske národy zhíkli a náramne sa vystrašili. Len čo však ľudia nový prírodný jav spoznajú, stratí svoju zázračnú moc a prestanú sa ho báť, to isté sa stane aj pri náhlom zdvihu slovanských národov: keď ho európske národy spoznajú, nebude sa im zdať záhadný a prestanú sa ho báť, ba naopak, ak dobre prajú aj iným, budú sa tešiť, že sa také obrovské množstvo ľudí vzmáha k lepšiemu a slobodnejšiemu životu. Náhly pohyb Slovanov, ktorých v Európe nepovažovali za nič, pretože duchom spali, zavalil prvotnú a skutočnú príčinu vzniku hrozných chýrov o takzvanom panslavizme a vzápätí k nenávisťnému ohováraníu, obviňovaniu a prenasledovaniu všetkého, o čom sa nazdávali, že je znakom a prejavom panslavizmu. Rozumný a nezaujatý pozorovateľ sa však na toto prebudenie a rozvoj bude pozerat' celkom inak. Skutočnosť, že sa Slovania prebudili naraz, pochopili európske národy tak, akoby sa na tom Slovania zámerne dohovorili a naraz to aj vykonali. Na to, čo bolo len potrebným a nevyhnutným následkom európskych dejín, hľadeli európske národy ako na nebezpečné vyhrážanie sa Slovanov ostatným, pohyb, ktorý smeroval k lepšiemu, slobodnejšiemu životu z doterajšieho nízkeho živorenia, brali ostatné európske národy, akoby sa Slovania odvrátili a podrobili moci, ktorá by ich vytrhla z doterajšej situácie a mocou priviedla k silnejšiemu postaveniu v Európe. Z toho je však jasné, že tieto predstavy o Slovanoch sú úplne pokrivené a mylné.

Pravdou je, že sa Slovania prebudili a začali hýbať naraz, nie však preto, že sa dohovorili, ale preto, že spolu hliveli, spoločne kostnateli v neslobode a iné európske národy na nich zapôsobili v tom istom čase. Skutočne je pravda, že všetky slovanské národy prejavili vôľu napraviť a zlepšiť svoj život, nie však preto, aby sa tým niekomu vyhrážali, ale preto, že za ostatnými európskymi národmi ďaleko zaostali a zrazu spozorovali, že iní žijú lepšie a slobodnejšie. A pravda je aj to, že sa všetci Slovania začali odvolávať na svoju národnú identitu, no nie preto, aby sa pre niekoho stali nástrojom tejto identity, ale preto, že si každý národ, ktorý chce mať budúcnosť, musí uvedomiť, čo

je základom jeho života: národná identita.

Ukázali sme teda, ako prišiel panslavizmus k zlej povesti, ktorú mu mnohí prisudzovali a v mnohých kútoch ho ľudia ešte vždy tak berú, myslím si však, že každý nepredpojatý človek už z predtým povedaného pochopí, že ide o celkom iný jav, s celkom iným cieľom. Slovania, ako je aj pravda, veľmi zaostali, a práve preto, ak nejaký národ potrebuje skutočný pokrok, sú to národy slovanské. Nie je rozumné a bezpečné potláčať a dusiť to, čo je nevyhnutne potrebné, lebo z toho potom povstávajú násilné výbuchy. Rozumné a bezpečné je nevyhnutnosť podporovať a napomáhať. A v tomto zmysle to vyžaduje i slušnosť a spravodlivosť voči Slovanom. Rozvoj slovanských národov sa dá, ako sme už dokázali, podporovať s čistým svedomím, v tom prípade všetko prebehne prirodzenou cestou a pokojne.

Ak niekde povstal okolo panslavizmu ten najväčší krik, bolo to nepochybne u nás, nikde inde nevyvolal toľko rozruchu ako v našej krajine. Zahltil noviny a časopisy, bol ho plný spoločenský život. Aj tie najmenšie snahy o rozšírenie osvety, blahobytu, o rozšírenie práv slovanských národov sa označilo nálepkou panslavizmu, a zašlo to tak ďaleko – podľa maďarských predstaviteľov ide o zradu vlasti – ako podľa Camilla Desmoulinsa* so zradou vlasti a slobody počas francúzskeho prevratu. Hovorí toto: Ak sa tam niekto utáhal z verejného života do súkromia, kričali: podozrivý! Kuje tajné pikle! Ak sa vraj zase niekto ukazoval vo verejnom živote: podozrivý! Chce upútať pozornosť na seba a podkopať slobodu! Ak bol niekto chudobný: podozrivý! Dá sa proti slobode najat'! Ak bol niekto bohatý: podozrivý! Bude druhých najímať proti slobode! A či bol taký, alebo onaký, šup s ním pod gilotínu! Aj u nás to tak ďaleko zašlo s panslavizmom. Usiloval sa niekto naše mizerné slovanské školy zlepšiť: pansláv! Vydal knižku pre zanedbaný národ: pansláv! Vznikol niekde nejaký dobročinný spolok: to sa tam tajné pikle kujú: panslávi! Zabavili sa niekde naši po našom, po slovensky: panslávi! Sťažovali sa niekde naši na krivdy voči národu: panslávi! Ba ak sa náhodou niekto opovážil hovoriť o slovenskom národe, už bol pansláv.

Dnes už, chvalabohu, nevládne okolo panslavizmu taký rozruch, už sa o ňom šušká len po bokoch a kocúrkovských kútoch, lebo tí rozumnejší už pochopili, že sa narobilo veľa kriku pre nič, a aj tí, čo strašili atilovskými nájazdmi, sa už prestali báť, lebo tie výpravy akosi nechodia. Už sme si vysvetlili, čo je pravdy na tom vykričanom panslavizme, ukázali sme si, že ide o všeobecné hnutie slovanských národov, nie však zosúladené, ktoré, keďže slovanské národy za inými veľmi zaostali, nemá za cieľ nič

* Camille Desmoulins (1760 – 1794), francúzsky novinár a politik, výrazná osobnosť francúzskej revolúcie, ktorá tiež skončila pod gilotínou.

hrozná a nebezpečná, ale naopak to najušľachtilejšie, čo ľudstvo má, t. j. osvetu a slobodu. Ten, čo je sám osvietený, ten túžbu po osвете uzná a vie oceniť, ten, čo je sám skutočne slobodný, dopraje slobodu aj iným a teší sa, ak prekvitá.

A komu inému, ak nie európskym národom vrátane Maďarov, to hovoríme z hlbokého presvedčenia, má predovšetkým záležať na tom, aby sa Slovania stali osvietenými a slobodnými? Lebo len tak sami nebudú a nikdy sa nedajú zneužiť ako nástroj na utláčanie iných. Tento bod je pre našu vlasť mimoriadne dôležitý a myslíme si, že ho všetci rozumní a nezaujatí obyvatelia budú vedieť náležite oceniť, ale povedzme si pravdu: maďarský liberalizmus, ktorý sa podľa vlastných tvrdení snažil vybojovať osvetu a slobodu Uhorska, doteraz trpel jedným veľkým neuhom, ktorý ho v samotnom princípe ničil, pred svetom uvrhol do posmechu a u Slovanov do podozrenia a nenávisti, a tým neuhom bola skutočnosť, že chcel osvetu a slobodu, za ktoré vraj bojoval, výlučne pre maďarský národ, išlo teda o nanajvyš egoistický a tyranský liberalizmus.

Ak teda Slovania nechceli a nechcú ani počuť o takej osвете a slobode, akej zástavu pozdvihol maďarský liberalizmus, je to len prirodzené a nevyhnutné, lebo keby sa k nej pridali, zavrhl by sami seba. Na potvrdenie našich slov nemusíme hľadať veľa dôkazov, prinesiem len jeden, ale jasný, ktorý sa týka slobody tlače. Nahovorilo sa o nej dosť, a istá stolica sa aj rozhodla, že áno, má sa v krajine zaviesť sloboda tlače, ale len pre knihy maďarské. Myslím, že tento jeden príklad bude každému stačiť. Ved' na koho maďarský liberalizmus zaútočil najostrejšie? Na koho sa tak rozkričal? Koho chcel takpovediac jednou ranou doraziť a zničiť? Veru by človek sotva uveril: Slovanov!!! Najstarších, najdávnějších, najvernejších druhov maďarského národa, susedov na západe i na severe, na východe i juhu, v priebehu dejín od samotných počiatkov prítomnosti maďarského národa v Európe ustavičných, stálych sprievodcov, priateľov, usilovných pomocníkov pri zakladaní vlastného štátu, ktorí ho uviedli do svätého chrámu kresťanstva, zasvätili do orby, počiatkov remesiel, vychovali mu prvých učiteľov, vzdelancov. Tento liberalizmus chcel zničiť dobré, usilovné, pracovité, verné národy, ktoré sa v mnohom zhodujú s povahou maďarského národa, národy družné, prekypujúce dobrými a veľkými schopnosťami, národy, na ktorých osвете a slobode ak niekomu veľmi záleží, potom istotne Maďarom, ak len trochu rozumne uvažujú. Ako prví proti Slovanom ostro vystúpili Nemci, a k nim sa pridali aj Maďari, tí prví v presvedčení, že robia dobre, tí druhí najmä zo zvyku a módy. Nemcom, oddávna starým a zarytým nepriateľom Slovanov, ktorým vždy išlo o to, aby zničili slovanský jazyk, kde len mohli, sa nečudujeme, ale čudujeme sa Maďarom, našim dávnym druhom a donedávna dobrým

priateľom.

Maďarský liberalizmus začal emancipovať Židov,* týchto prišielcov, a chystal sa vyhubiť, do temnoty a ešte väčšieho nevoľníctva uvrhnúť Slovanov, hospodárov našej matky zeme, prvých remeselníkov a priemyselníkov v Uhorsku, jeho najstarších obyvateľov, ľudí, čo sa vo všetkých smeroch v uhorskej krajine vyznamenali, na uhorskej pôde svoju krv vylievali a všemožne sa o ňu zaslúžili. Aj tu sa teda naplnilo porekadlo: neplechu napomáhajú a vyvyšujú, a dobrých zabíjajú. Napokon my ešte vždy pevne veríme, že keď Maďari pokročia vo vzdelanosti a stanú sa uvážlivejšími a spravodlivejšími, keď sa nad vlastnou situáciou lepšie zamyslia a dôkladnejšie ju spoznajú, nielenže strasú zo seba tú jednostrannosť a osvetu a slobodu doprajú nielen sebe, ale i ostatným, najmä Slovanom, ale ešte aj sami začnú Slovanom vo všetkom pomáhať, nie však ako doteraz, napr. emancipáciou Židov, a to iba z módy, ale z úprimnej dobrej vôle a skutočného presvedčenia, ba dodávame k tomu – aj z opatrnosti. Tomu, hovorím, pevne veríme, a veríme aj tomu, že sa dožijeme čias, keď sa akýkoľvek útlak, ba i nabádanie na útlak Slovanov, stane hanbou a potupou a sami vznešení Maďari začnú Slovanom verejne pomáhať na ceste k osвете a väčšej slobode.

My sme sa už v našej krajine udomácnili aj spisovným jazykom. Predtým sme boli jazykom spojení s Čechmi a vo svojich spisoch sme používali ich reč, no tento dlhodobý zväzok sme pretrhli, a to s bolesťou, aby sme sa i v tomto cítili vo svojej krajine doma. Nech si však nikto nemyslí, že sme to urobili len kvôli niekomu inému, až tak hlboko sme neklesli, v našich národných záležitostiach sme tak nekonali preto, že sme sa dali zlákať ohľadmi na iných. Urobili sme to len kvôli sebe, kvôli nášmu životu a našej jednote. Sú síce medzi nami ešte takí, čo v tomto s nami nesúhlasia a ešte vždy za češtinou ťahajú, tí však, pokiaľ ide o slovenskú identitu, žili len literatúre a nestarajú sa, ba ani veľmi nerozumejú iným oblastiam spoločenského života, napr. občianskym, ale keďže už vlastným umom nedokážu viesť naše národné záležitosti, ktoré sa zo dňa na deň väčšmi šíria a venuje sa im väčšia pozornosť, ich počet je už nízky a prudko klesá. Títo už teda nedokážu postaviť hrádzu nášmu pohybu a my dielo, ktoré sme začali, aj dovedieme do konca. Za dokonaný skutok už dnes môžeme považovať našu národnú identitu, vďaka ktorej sme sa vo vlastnej krajine** ocitli doma. Skrátka: sme tu a chceme tu byť doma. Uvidíme však, či nás iní, najmä naši krajanovia Maďari, privítajú ako domácich, uvidíme, či

* Snahy o zrovnoprávnenie Židov s ostatnými obyvateľmi rozvírili v polovici 19. storočia hladinu verejného života v Európe a horlivo sa o nich debatovalo na stránkach tlače, a to v čase, keď ešte v Uhorsku existovalo poddanstvo, čiže nie všetci obyvatelia boli emancipovaní.

** Vlastná krajina je pre Štúra stále Uhorsko.

s nami budú zaobchádzať ako s domácimi a či nás i naďalej nebudú považovať za cudzích. Ak nám i ďalej budú nanucovať svoj jazyk a pretláčať ho do našich škôl, ak sa budú snažiť vytlačiť našu reč z kostolov, zo spoločenského i občianskeho života, tak ako to robili doposiaľ, budú nás považovať za cudzích. A považovať za cudzích nás budú aj vtedy, ak nám i naďalej budú nadávať do bohviečoho, ak budú prenasledovať akýkoľvek náš pohyb, odsudzovať našu lásku k vlastnému národu, ak budú prívržencov nášho národa od všetkého odstrkovať a aj v tých najšľachetnejších snahách nám brániť. Vopred im teda hovoríme, a o tom sme pevne presvedčení, ba je to i vôľa našich čias, že našu národnú identitu nepotlačia a namiesto jednej potlačenej snahy zakaždým povstane desať nových, rovnako ako doteraz, a všetko ich horlivé úsilie vyjde navnivoč.